

MAGDALENA GAWLIK

EKUMENICZNE ZNAMIONA DUCHOWOŚCI RUCHU „FOCOLARI”

Ruch „Focolari”, tworząc ducha i kulturę jedności we wszystkich dziedzinach życia, także w tej ekumenicznej wspomagając nieoficjalny dialog Kościoła katolickiego z chrześcijanami Wschodu i Zachodu, jest jedną z dróg ku jedności chrześcijan. Dzięki długoletniemu doświadczeniu wypracował on „dialog ludu”, który został podjęty jako „dialog całego ludu chrześcijańskiego”, mimo wciąż istniejących w jego świadomości różnic. Duchowość jedności, wyrosła z doświadczenia Boga-Miłości, Jezusa Opuszczonego i Ewangelii, okazała się egzystencjalną i teologiczną „nowością” w Kościele przed i po Soborze Watykańskim II. Chiara Lubich, założycielka Ruchu „Focolari”, świadczy i uświadamia o chrześcijańskim powołaniu do bycia „świadkiem” i „apostołem jedności” Przepadający w 2003 r. jubileusz sześćdziesięciolecia istnienia Ruchu¹ jest okazją do przypomnienia jej ekumenicznej biografii²

Rozwój „duchowości jedności” wytyczyła Ewangelia św. Jana, wskazująca drogę do Ideału, którym jest dla „Dzieła Maryi” Ideał samego Chrystusa – „aby

Mgr Magdalena GAWLIK – studentka Instytutu Ekumenicznego KUL; adres do korespondencji: Lubiąż 60, PL 83-422 Nowy Barkoczyn; e-mail: szancek@poczta.oney.pl

¹ Za *dies natalis* Ruchu „Focolari” przyjmuje się dzień 7 grudnia 1943 r., gdy w czasie Eucharystii Chiara Lubich złożyła prywatny ślub czystości. W artykule będą zamiennie stosowane popularne nazwy: Ruch „Focolari” i „Dzieło Maryi”, przyjmowane w miejsce oficjalnej nazwy: Stowarzyszenie Życia Apostolskiego „Dzieło Maryi”

² Najpełniejszym opracowaniem na ten temat, obejmującym czas od początków Ruchu do 1988 r., jest publikacja: J. P. B a c k. *Il contributo del Movimento dei Focolari alla koinonia ecumenica. Una spiritualità del nostro tempo al servizio dell'unità*. Roma 1988. Godne polecenia są również liczne artykuły w języku polskim zamieszczone m.in. w periodyku „Mariapoli” (wyd. polskie od 1991 r.). W artykule nie będzie się omawiać konkretnych działań Ruchu na rzecz ekumenii oraz całej panoramy spotkań ekumenicznych organizowanych m.in. przez Centro Uno – sekretariat ds. ekumenizmu, działający od 1960 r.

byli jedno” (J 17, 21). Wola Ojca i testament Syna pozostawiają, odnawiany w Duchu Świętym, dar jedności, który jest źródłem życia Kościoła i służy budowaniu Ciała Mistycznego. To dar miłości Chrystusa Ukrzyżowanego i Opuszczonego, by Kościół stał się „znakiem i sakramentem jedności ludzi z Bogiem i między sobą”³, wbrew wszelkim dzisiejszym kryzysom indywidualnym i społecznym.

I. DROGĄ CHRYSYTA OPUSZCZONEGO

Ekumenizm w wymiarze trynitarnym opiera się na *koinonii* (powszechnej miłości zakorzenionej w tajemnicy Trójcy Świętej), *diakonii* i *martyrii* (służbie i świadectwie wobec bliźniego, aż po krzyż). Życie jednością jest możliwe dzięki Duchowi Świętemu, Źródle *koinonii*, który prowadzi do jedności eschatycznej.

Chrystus, który „za niezbędne uznał swoje wcielenie, cierpienie i śmierć dla nas, ponieważ jest miłością”⁴, od początku stał się główną inspiracją życia duchowego i nawrócenia, szczytem i celem życia fokolarinów⁵. Formacja oparta na częstej medytacji i lekturze Piśmie świętego uwrażliwiła ich na relacje między Osobami Trójcy Świętej, w której Ojciec, Syn i Duch Święty „istnieją dla siebie” całkowicie w darze Miłości⁶. Działo się tak nawet w chwili wypełniania się ziemskiej misji Syna, gdy Ojciec wydawał się „nieobecny”, by Ukrzyżowany mógł zjednoczyć się z każdym człowiekiem i ustanowić Nowe Przymierze⁷. Bóg Ojciec dokonuje nowego aktu stworzenia w zmartwychwstaniu swego Syna, który stał się Drogą odkupienia dla wszystkich kochających Ojca i podających się Jego woli⁸.

Bóg jest „Tym, Który się daje” w wewnętrznej *koinonii* Osób Boskich i w relacji z człowiekiem jako jeden Ojciec wszystkich dzieci. Człowiek został stworzony na Jego podobieństwo i staje się naprawdę sobą tylko wtedy, gdy ucze-

³ F. C i a r d i. *I carismi parole di Dio vive*. „Nuova umanità” 19:1997 nr 3-4 s. 396.

⁴ Ch. L u b i c h. *Krzyk opuszczenia*. Kraków 2001 s. 15.

⁵ „[...] Była to wielka nowość dla dotychczasowego życia duchowego; nowość tak wielka, że wywołała w nas rodzaj nawrócenia [...] kiedy poznałyśmy w nowy sposób Boga – Miłość, bardziej świadomie poczułyśmy się dziećmi Ojca, który jest w Niebie [...] wiarą w miłość Boga do nas, do każdego, do wszystkich, do całej ludzkości, zostało rozświetlone całe nasze życie” (Ch. L u b i c h. *Bóg – Miłość*. „Mariapoli” 3:1993 nr 3-4 s. 17-19).

⁶ Por. Ch. L u b i c h. *La radicalità dell'amore*. „Città nuova” 45:2001 nr 2 (w Internecie: www.cittanuova.it).

⁷ Por. P. C o d a. *Se Tu ei Figlio di Dio, scendi dalla croce. La prassi di pace come dono ed esperienza del Crocifisso*. „Nuova umanità” 19:1997 nr 5 s. 599-600.

⁸ Por. L u b i c h. *Krzyk opuszczenia* s. 13-15.

stniczy w „boskiej naturze”, tzn. gdy w miłości Boga odnajduje swoją „zasadę osobowościową” Bóg obdarza swój lud nadprzyrodzoną miłością, pragnąc jednoczyć go ze Sobą i w nim samym. Ruch „Focolari” zrodził się i nieustannie się inspiruje tą świadomością, przekładając tajemnicę Trójcy Świętej na tworzenie braterskich więzi. Ofiarną miłość, na wzór Trójcy Świętej, można odnaleźć jedynie podążając drogą Męki Chrystusa⁹, a włączenie się w nią człowieka nie skazuje go na pasywne oczekiwanie zmiany sytuacji cierpienia, ale daje nadzieję i pełnię życia, którą przyniosło Jego Odkupienie.

Miłość jednocząca Osoby Boskie jest również modelem *koinonii* między Kościołami i rozumienia natury Kościoła-*koinonii*. W przekonaniu Jana Pawła II „Dzieło Maryi” uczestniczy w ruchu ekumenicznym, ożywiając wśród chrześcijan różnych Kościołów trynitarną i ewangeliczną miłość. Fokolarini przyjmują metodę ewangelizowania, która prowadzi od miłości zwyciężającej każdy podział do Boga (i na odwrót: przez poznanie Boga wiedzie do otwarcia się na życie ewangeliczne) jako istoty każdej relacji. Jeśli wspólnota żyje tą miłością, to sam Chrystus jest „pośrodku” niej, a On sam staje się – używając słów Chiary Lubich – „synem wzajemnej miłości”¹⁰ W konsekwencji każdy Kościół ma szansę na odrodzenie tylko w jedności z innymi, o ile czerpie z jedności, która łączyła Jezusa Opuszczonego i Ukrzyżowanego z Ojcem. Nie zagraża ona żadnej odmiennie uformowanej tożsamości, a duchowość ekumeniczna, która z niej wyrasta, stanowi „klucz do zrozumienia każdego zerwania jedności i do jej odbudowania”¹¹ Opuszczony na Krzyżu przyjął, jako własną rzeczywistość każdego człowieka, wszystkie ludzkie rozdarcia – nawet te, które zrodzą się w jego Owczarni, w Jego Kościele¹² – dając nowe życie „bycia wszystkim dla wszystkich” Jedynie chrześcijanie głęboko przekonani o nieustannie towarzyszącej im miłości Boga, który „pragnie, aby wszystko przyczyniało się do naszego dobra: to, co czynimy dobrego, ale nawet i zło, które On dopuszcza”¹³, mogą rozwijać ów dar jedności.

Życie ziemskie Chrystusa, od Wcielenia po Zmartwychwstanie, dokonywało się w całkowitym oddaniu Ojcu przez Ducha Świętego, „Boga często milczącego, który nieustannie działa, Boga tak bardzo aktywnego, a tak mało znanego,

⁹ Por. t a ż. *Jezus Ukrzyżowany i Opuszczony*. „Mariapoli” 1993 nr 9-10 s. 13.

¹⁰ T a ż. *L'ascolto*. „Città nuova” 43:1999 nr 17 s. 14.

¹¹ Tamże.

¹² M. Z a n z u c c h i. *Speciale ecumenismo. Per uno scambio di doni*. „Città nuova” 2001 nr 5 (w Internecie: www.cittanuova.it).

¹³ Ch. L u b i c h. *Una spiritualità per la riconciliazione. W: Riconciliazione dono di Dio e sorgente di vita nuova. Documenti finali, discorsi e messaggi. Seconda Assemblea Ecumenica Europea Graz 23-29.06.1997* [Graz 1997] s. 3.

będącego Miłością, która wysuwa na pierwszy plan Ojca i Syna”¹⁴ Tę samą nadprzyrodzoną jedność, od dnia pierwszej Pięćdziesiątnicy, sprawia w Kościele Chrystusowym przez komunie ze Zmartwychwstałym i dary charyzmatów, pozwalając uczestniczyć wiernym w swojej misji¹⁵ Zielonoświątkowa i charyzmatyczna jedność czyni „jednym sercem i jedną duszą” w wierze i nauce (Dz 4, 23), porywając i napełniając inicjatywą i żarem Ducha Świętego¹⁶

Duch Święty zainspirował ruch ekumeniczny, aby ten – szeroką falą modlitwy, działalności i instytucji – objął całe chrześcijaństwo, nadając nowy wymiar eklezjologii, rozumianej jako *koinonia*¹⁷, oraz duchowość ekumeniczną wyrastającą z wiary w miłość Boga, którą „kocha nas nie tylko jako pojedynczych chrześcijan, kocha nas także jako Kościół [...] w tej mierze, w jakiej w swoich dziejach postępował [...] on zgodnie z planem Bożym wobec siebie”¹⁸

Ruch „Focolari” w duchowości i misji, którą żyje, „jest bardzo chrystologiczny i ta chrystologia jest otwarta na wszystkie wartości [...] zwracająca uwagę na ostatnie chwile życia Jezusa na ziemi”¹⁹ Zmartwychwstały Chrystus, przebywając jednocześnie w „łonie” Ojca i „pośrodku” wspólnoty zgromadzonej w Jego Imię, wprowadza w życie Trójcy Świętej, co najpełniej wyraża misterium i liturgia Paschy. To właśnie Nowa Pascha kryje w sobie i „krzyk opuszczenia”, i radość Zmartwychwstania, ukazując intymną i jedyną więź między Ojcem i Synem. Kochając Opuszczonego, chrześcijanin odnajdzie motywację i siłę, by nie uciekać od zła, cierpienia i podziałów, lecz przyjąć je i w Nim przeżyć. Wybór Opuszczonego przez Ruch „Focolari” ma swoje głęboko egzystencjalne podłoże odkrywania źródła wszelkiej miłości i zwycięstwa nad cierpieniem, czyli tego, co stanowi tajemnicę całego chrześcijaństwa.

Chiara Lubich, poszukując prawdy, obrała najpierw drogę filozofii, zanim odkryła, że to sam Chrystus, Bóg-Człowiek, jest Prawdą i pierwszym Nauczycielem, dającym „jedyną filozofię pewną i pożyteczną”²⁰ Wraz z pierwszymi towarzyszkami odrzuciła wszelkie inne drogi poznania ze względu na autorytet

¹⁴ T a z. *Klucz do jedności*. Katowice 1989 s. 219.

¹⁵ „[...] teologia Pięćdziesiątnicy stanowi miarodajne kryterium dla teologii jedności i powszechności Kościoła. Gdzie Duch Święty – tam różnorodność darów i charyzmatów” (W H r y n i e w i c z. *Dar Zmartwychwstałego. Pneumatologia prawosławna i jej znaczenie dla ekumenii. W: Duch, który jednoczy. Zarys pneumatologii*. Red. M. Marczewski. Lublin 1998 s. 216-217.

¹⁶ Por. R. C a n t a l a m e s s a. *Przygotujcie drogi Pańskie. Do światowej ewangelizacji ekumenicznej w przygotowaniu na rok dwutysięczny*. Kraków 1999 s. 208.

¹⁷ L u b i c h. *Una spiritualità per la riconciliazione* s. 5.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ D. Z i m o ń. *Słowo wstępne*. W: L u b i c h. *Klucz do jedności* s. 5.

²⁰ Tamże s. 102 (cyt. ze św. Justyna).

słowa Bożego, które było słowem życia w każdym czasie i miejscu²¹ Wiare w żywą obecność Chrystusa w Jego słowie, które jest esencją wiedzy o Bogu-Miłości i o człowieku, dzieliły z wiarą Kościoła pierwotnego. Ich „reformacja” była przyłgnięciem do Chrystusa-Drogi, Jego śmierci i zmartwychwstania, prowadzącego do bliskości Trójcy Świętej – celu życia duchowego.

Rozważania Chiary Lubich koncentrowały się wokół natury słowa Bożego jako słowa życia. Wcielenie Jezusa otwiera przed człowiekiem, nieosiągalny dlań, wymiar życia Trójcy Świętej. Stopniowe poznawanie Chrystusa jest dla fokolarinów doświadczeniem Jezusa dającego się poznać uczniom w Emaus²² We wspólnocie spełnia się też osobiste dążenie do odkrywania woli Bożej – odmiennej dla każdego – stopniowo wprowadzającej w życie Chrystusa i wypełnianie Jego testamentu jedności, którego rozumienie ułatwia rozumienie treści całej Ewangelii.

Doświadczenie słowa życia otworzyło przed fokolarinami drogę do zaangażowania się w ruch ekumeniczny. Źródła rodzącej się duchowości – Bóg-Miłość i słowo Boże – chociaż stanowią o życiu i nauczaniu Kościoła, były w okresie przedsoborowym treścią mało rozpowszechnioną w świadomości wiernych.

II. „TEOLOGIA JEZUSA”

Teologia jest poznawaniem Boga przez uczestnictwo w życiu Chrystusa, gdyż On jako jedyny poznał Ojca i Jego Duch napęłnia człowieka, wołając w nim: „*Abba, Ojciec*” (por. Ga 4, 6). W świetle duchowości jedności pragnienie poznawania Boga przez człowieka dokonuje się, mocą Chrystusa Zmartwychwstałego, już w ziemskiej teraźniejszości. Z jednej strony dotyczy ono poznania Boga, które rodzi się ze świadomości bycia dogłębnie poznanym przez Niego, z drugiej – poznania samego siebie, tak jak się jest poznanym przez Boga. To pragnienie urzeczywistniło się w Chrystusie Opuszczonym, bo w Nim najpełniej objawiła się istota Boga i człowieka. Chiara Lubich wyjaśnia „poznanie” za pomocą znanej mistykom metafory „oka Bożego”, którym jest Słowo, a jego źrenicą jest „Rana” Opuszczonego. Przez nią Bóg i świat wzajemnie oglądają się i poznają²³ Jezus Opuszczony jest więc samą istotą i dynamiką poznania teologicznego. Oryginalność myśli teologicznej opartej na tym przekonaniu polega na prawdzie, że Osoby Boskie są zarazem „nieistnieniem” dla siebie sa-

²¹ Tamże s. 100.

²² Por. Ch. L u b i c h. *Jezus pośród nas*. „Mariapoli” 1993 nr 11-12 s. 19.

²³ Por. P C o d a. *Alcuni riflessioni sul conoscere teologico nella prospettiva del carisma dell'unità*. „Nuova umanità” 21:1999 nr 2 s. 201.

mego, by w pełni istnieć dla drugiego; analogicznie dzieje się we wspólnocie „dwóch albo trzech”, którzy tworzą w pełni wspólnotę, gdy jest w nich miłość podobna do miłości w Trójcy Świętej.

Teologia jedności jest postawą wsłuchania się w słowo Boże i dzielenia się w miłości doświadczeniem Chrystusa w wierze, sakramentach i wzajemnej miłości. Tak przyobleczeni w Syna wraz z Nim jesteśmy zradzani na nowo przez Ojca w Duchu Świętym i ta jedność udziela nam „zamyśłu Chrystusowego” w poznawaniu Ojca (por. 1 Kor 2, 16)²⁴

Potrzeba konfrontacji doświadczenia duchowego Ruchu „Focolari” z Piśmem świętym i Tradycją Kościoła skłaniała do pogłębienia pierwotnych intuicji²⁵, otrzymanych głównie podczas *Mariapoli* w 1949 r., kiedy to Chiara Lubich i jej towarzyszkę przeżyły niezwykle czas wewnętrznego oświecenia, pogłębienia i odczytania prawd wiary i prawdy o człowieku we wszystkich sferach jego życia, a także dalszej drogi rozwoju „Dzieła Maryi” w świetle charyzmatu jedności. W 1991 r. związani z Ruchem przedstawiciele różnych dziedzin nauki (teologia, filozofia, kultura, nauki przyrodniczo-społeczne) utworzyli, pod przewodnictwem bpa C. Hemmerle, Szkołę *Abbà*, która kontynuuje – wyrosła na wspomnianym wyżej doświadczeniu duchowym – pierwszą szkołę interpretacji słowa Bożego – szkołę *fuoco*²⁶ Szkoła zakorzenia się w odkryciu ojcostwa Boga wobec wszystkich ludzi i ma dopomóc w przekładaniu treści nauki Chrystusa na wszystkie dziedziny życia człowieka, aż stanie się ona prawem życia²⁷ Celem szkoły jest pogłębienie teologicznego wymiaru charyzmatu jedności przez pogłębienie „teologii Jezusa”, która – w dziedzinie badań ekumenicznych – jest w stanie pojąć to, co jest piękne i dobre w innych Kościołach, w innych wyznaniach chrześcijańskich – i to jest w niej najważniejsze. Ten punkt wyjścia do dialogu jest jednocześnie nową filozofią, rozświetlającą dziedziny nauki u korzeni, aby włączyć je w służbę Bogu i ludziom. Jest doświadczeniem jedności na poziomie poznawczym i zacychem nowej ascetyki. „Teologia Jezusa” nie oznacza więc przywłaszczenia sobie właściwej Jego wizji, nie jest też odrzuceniem Jego Synostwa Bożego, ale ukazuje wspólne dążenie do ogołocenia się – także intelektualnego – by móc przyjąć i doświadczyć ów „zamyśłu Chrystusowy” Nie chodzi tu o zwykły akt ascezy rozumu, ale o akt miłości,

²⁴ Tamże s. 198.

²⁵ Ch. Lubich. *Dall'intervento di Chiara Lubich all'UBA di Buenos Aires* (1998) (www.focolare.org).

²⁶ Por. *La novità della Scuola Abbà. Spotkanie z Gen 3*. Kasety VHS. Stowarzyszenie Życia Apostolskiego „Dzieło Maryi”, Lublin, ul. Organowa 3/81.

²⁷ Tamże.

która jest drogą „zmartwychwstania” umysłu, możliwego tylko w jedności z Trójcą Świętą²⁸

Duchowość jedności prowadzi do teologii „powrotu do Trójcy”, która odpowiada współczesnej teologii łączącej transcendencję i rzeczywistość ziemską w Osobie Chrystusa. Mimo punktów wspólnych jest oryginalna wśród innych teologii krzyża, mając na celu budowanie jedności z Bogiem i bliźnim, przez wejście w doświadczenie cierpienia, niepokojów, dramatów ludzkiej słabości i przemienienie ich w „zmartwychwstanie i życie”

Głębokie doświadczenie Jezusa „pośrodku” w jedności jest wspólnym źródłem dla, coraz sobie bliższych, teologii dogmatycznej, egzegezy i duchowości. Metodą tej teologii jest „hierarchia prawd” (DE 11), która niesie treści ekumeniczne przez koncentrację na misterium Chrystusa i zakorzenienie w eklezjologii trynitarnej.

W zmierzaniu ku Prawdzie jedność stanowi tożsamość i powołanie teologii. „Teologia Jezusa” może realizować się jedynie w Jego Kościele, który przyjmuje krzyż i łaskę jedności, by dzięki nim nastąpiło wewnętrzne zjednoczenie osoby z Bogiem w miłości, która poznanie przemienia w kontemplację²⁹ Ta ostatnia nie oznacza wyobcowania się ze świata, lecz przeciwnie – rozpoznawanie Boga w świecie i świata w Bogu³⁰

III. VIA MARIAE

Jedność Trójcy Świętej z Maryją spełnia się w planie Bożego macierzyństwa, któremu pozostaje wierna przez całe życie trwając w osobistej jedności i samotności z Bogiem (*sola cum Solo*). Prorocza intuicja Chiary Lubich z 1949 r.³¹ dała podstawy odnowionej mariologii w jej dwóch przejawach: w relacji Maryi do słowa Bożego i Maryi jako Matki Boga. Założycielka nazywa Ją wprost „ikoną Ewangelii”, „słowem Bożym” czy „przybraną w słowo Boże” przez wzgląd na całkowite przylgnięcie do niego. O ile Chrystus jako Słowo wypowiedziada się do końca na Krzyżu, o tyle Maryja bolejąca pod Krzyżem jest Słowem, które w Niej zamieszkało „do końca przeżytym”, dzięki czemu ma

²⁸ C o d a. *Alcuni riflessioni sul conoscere teologico*.s. 203.

²⁹ Tamże s. 199.

³⁰ Tamże s. 200.

³¹ Mowa tu o proroczej intuicji, otrzymanej przez Założycielkę w 1949 r., która dała podstawy późniejszej nauce o relacji Trójcy Świętej do stworzenia i do Maryi. Zob. M. C e r i n i. *Aspetti della mariologia nell'insegnamento di Chiara Lubich*. „Nuova umanità” 21: 1999 nr 1 s. 19-28.

Ona swój udział w początkach Kościoła. To czyni Ją godną bliskości i miłości wszystkich chrześcijan, ukazując im, jak być żyjącym słowem Ojca³²

Łaska Trójcy zapewniła Jej, Matce Boga, obecność wśród ludzi. Jest „wielka jak Ojciec i Syn” nie dzięki chwale, która Im przysługuje, ale Jej Bożemu macierzyństwu; jest „kwiatem ludzkości”, pierwszą z nowego stworzenia. Jest to swoista perychoreza Trójcy Świętej i Maryi; Ojciec i Duch Święty trwali w Synu Wcielonym, choć sami wcieleniu nie podlegali. Analogicznie dokonuje się w jedności Chrystusa, mocą Ducha Świętego, z całą ludzkością, która może, jak Maryja, żyć w jedności z Trójcą Świętą.

Naśladowanie Maryi w macierzyństwie duchowym i wzbudzanie nadziei zbawienia w dzisiejszym świecie jest pierwszym powołaniem Kościoła. W teologii patrystycznej macierzyństwo Maryi nabiera, po śmierci Jezusa i Pięćdziesiątnicy, nowego wymiaru – ogarnia wszystkich żyjących Ewangelią. *Magnificat* uczy chrześcijanina-ekumenistę pokory wobec Boga i w stosunkach z innymi ludźmi. Wszystkie te znamiona maryjności znalazły swoje miejsce w ekumenicznej deklaracji o kulcie maryjnym³³ Według Chiary Lubich najpełniej to wzajemne osobowe zawierzenie oddają słowa Jana Pawła II: „Cały Twój”

Maryjna duchowość ekumeniczna to uczestnictwo chrześcijan w życiu i ukrzyżowaniu Chrystusa. Przykład Maryi w zawierzeniu łasce Boga, a nie własnej ludzkiej słabości, przeniesiony na płaszczyznę ekumeniczną stwarza nowe możliwości pojednania między Kościołami chrześcijańskimi, dając nadzieję i odwagę wątpiącym w jego realność³⁴

Obok zagadnienia autorytetu rola Maryi w zbawczym dziele Chrystusa stwarza w dialogu doktrynalnym najwięcej trudności. Chodzi szczególnie o akceptację mariologii innych tradycji, odmienną pobożność oraz kwestię pośrednictwa Maryi i świętych. W opinii założycielki Ruchu „Fokolari” dogmaty maryjne, mimo że wielu widzi w nich przeszkodę w zjednoczeniu, podkreślają misję Maryi w pobudzaniu do coraz większej miłości. „Matka wszystkich” wraz z Duchem Świętym „rozniecają w obecnej epoce ruch ekumeniczny, wobec którego prawie żaden Kościół czy wspólnota kościelna nie pozostają obojętne. Zamiast podsycanej przez wieki polemiki rozkwita miłość, a modlitwa Jezusa o jedność chrześcijan staje się modlitwą tej naszej epoki Bożych dziejów”³⁵

³² Tamże.

³³ Deklaracja została przyjęta na VIII Międzynarodowym Kongresie Mariologicznym w Saragossie 3-9 października 1979 r. Uczestniczyli w nim teologowie prawosławni, anglikańscy, luterkańscy, reformowani i katoliccy. Por. *Il Regno. Documenti* nr 1979 nr 19.

³⁴ Por. Z. K i j a s. *Trynitarne korzenie mariologii i jej inspiracje dla ekumenizmu*. „Salvatoris Mater” 2000 nr 3 s. 378.

³⁵ L u b i c h. *Klucz do jedności* s. 263.

IV BYĆ KOŚCIOŁEM

Narzędziem, przez które Bóg chce przywrócić światu jedność otrzymaną w akcie stworzenia i odkupienia, jest Kościół, zachęcany przez Ojców Soboru do „pilnego uczestniczenia w dziele ekumenicznym” (DE 4). W kręgu focolarinów aż do przełomu lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych jedność nie była rozumiana w kontekście jedności wszystkich chrześcijan, ograniczając się w intuicji Założycielki do samych katolików. Mimo to można dostrzec w obranej przez nich wówczas drodze pierwociny myśli ekumenicznej Vaticanum II³⁶

Zdaniem Chiary Lubich „żyjąc z Jezusem pośród nas, włączamy się bardziej żywo w obecność Jezusa w Jego Kościele”³⁷ Wyrażenie „pośród nas”, jak i cały werset z Mt 18, 20, stał się sercem jej rozważań na temat istoty Kościoła, stanowiąc niejako kolejne ogniwo myśli patrystycznej³⁸ W sformułowaniu Chrystusa: „gdzie dwaj lub trzej” (do którego Tertulian dodaje: „choćby i świecy”, a Chiara Lubich zwraca też uwagę na bezwarunkowość tego określenia) Orygenes dostrzega nawiązanie do starotestamentalnej idei „Boga bliskiego” (Jr 23, 23), która jest przyjmowana przez wszystkie tradycje chrześcijańskie. Stąd w pismach Chiary tak częsty powrót do sytuacji i myśli Kościoła pierwotnego. Tradycja protestancka w ciągu wieków skupiła się głównie na pierwszej – horyzontalnej w istocie – części wypowiedzi Chrystusa, zaniedbując transcendentálny wymiar obietnicy: „w Imię moje” (tzn. zgromadzonych dla Jego chwały i dla zbawienia), o którym przypominają focolarini³⁹ Dopiero spełnienie obu tych warunków daje to obiecanie przymierze z Chrystusem (ma ono również miejsce w sakramentach czy urządach kościelnych). Spotkanie z Bogiem i z drugim człowiekiem – w tej właśnie kolejności – stanowi podstawę duchowości jedności, która nie wymaga „wielkiego przygotowania ani też dusz wybranych i bardzo doświadczonych w sprawach duchowych” i jest otwarta dla wszystkich⁴⁰

Konsekwencją życia z Chrystusem „pośrodku” jest życie zgodne z Jego wolą; wydarzeniem w pełni obrazującym rzeczywistość z Mt 18, 20 jest zgro-

³⁶ Mimo że na początku nie istniał program ekumeniczny Ruchu, I. Giordani, uznawany na współzałożyciela „Focolari”, już wówczas wyczuwał, wynikający z Testamentu Chrystusa, ekumeniczny potencjał „Dzieła Maryi” Zob. B a c k. *Il contributo* s. 100.

³⁷ Tamże s. 130.

³⁸ Potwierdzenie co do kluczowości w tych rozważaniach wersetu (Mt 18, 20) odnajduje m.in. u Orygenes, Euzebiusza z Cezarei, Jana Chryzostoma, mówiących o realności Boga-Słowa w Kościele. Zob. tamże.

³⁹ B a c k. *Il contributo* s. 15.

⁴⁰ Ch. L u b i c h. *Jezus pośród nas*. „Mariapoli” 1993 nr 11-12 s. 18.

madzenie Ojców soborowych. Jako niemal jedyny w swych dokumentach do tej fundamentalnej idei, zwłaszcza w nauce o kolegialności, odniósł się wprost – jak zauważa Chiara Lubich – jedynie Sobór Watykański II. Obecność Chrystusa „pośrodku” Kościoła doświadczana jest we wspólnej modlitwie (KL 7), także z chrześcijanami niekatolikami (DE 8), w życiu wspólnotowym (DZ 15) i apostołstwie świeckich w rodzinie i parafii (DA 9-11, 17, 18)⁴¹

Uogólniając nauczanie „Dzieła Maryi” o duchowości ekumenicznej w Kościele, dostrzegamy w niej dwie zasady:

- powszechne powołanie do jedności wszystkich ochrzczonych
- wierność własnemu Kościołowi i Tradycji z otwarciem się na innych, aż do wypełnienia się woli Chrystusa „ut omnes unum sint”

Powołanie do stawania się jednością i do wzajemnej miłości jest darem Ducha Chrystusowego i spełnia się przez świadome życie w paschalnej dynamice śmierci (Jezus Opuszczony) i zmartwychwstania (Jezus Zmartwychwstały). Bycie „apostołem jedności” zaczyna się od budowania jej wewnątrz własnego Kościoła, dając się prowadzić Chrystusowi, który ukazuje drogi postępowania, ale i braki we wspólnotcie. Wszyscy są powołani, by „żyć słowami Ewangelii jednym po drugim, by poddać nowej ewangelizacji własny sposób myślenia, patrzenia, kochania”⁴²

Eucharystia, „sakrament jedności”, w doświadczeniu Chiary Lubich i Ruchu „Focolari” jest źródłem wszelkiej siły i równowagi w próbach i cierpieniach, a nade wszystko jest „boską możliwością bycia jedno z Chrystusem i między sobą”, w której Duch Święty napełnia „instynktem” prowadzącym wprost do źródła powołania „Focolari” – do jedności⁴³. Pozwala odczuwać w sobie realną łączność z całym stworzeniem, obcowanie ze świętymi i ludźmi wszystkich czasów, pozwala uczestniczyć w radości Nieba i udrękach ludzkości, która jest jak Chrystus Opuszczony⁴⁴. Jezus w Eucharystii najpełniej urzeczywistnia swój Testament jedności, dlatego fokolarini dużo miejsca poświęcają paschalnemu charakterowi tego sakramentu, który Chrystus ustanowił w „szczytowym momencie swojej miłości” i pozostał w Nim w Kościele jako „całe jego duchowe dobro” (PO 5). Włączył w ten sposób w swój odkupieńczy „kwiobieg” wszystkich przyjmujących chrzest w Jego imię, czyniąc z Nim i przez Niego braćmi i dając przedsmak przyszłego życia w chwale. Przez chrzest wszystkim chrześcijanom

⁴¹ Por. t a ż. *Klucz do jedności* s. 168-171.

⁴² R. Saltini. *Graz: wieża Babel czy Zesłanie Ducha Świętego?* „Nowe Miasto” 1997 nr 4 s. 27.

⁴³ Por. Ch. Lubich. *Źródło jedności*. „Nowe Miasto” 1997 nr 4 s. 4-5.

⁴⁴ Por. H. Blumeiser. *Atraverso la trasparenza del nostro nulla*. „Nuova umanità” 20:1998 nr 6 s. 680.

zostaje dana godność kapłaństwa „królewskiego” i Ruch pragnie ożywić w całym ludzie jego kapłański charakter⁴⁵ W tej drodze dar obecności Jezusa „czyni mniej uciążliwym oczekiwanie na czas, kiedy wszyscy będziemy go przeżywać wspólnie pod postaciami eucharystycznymi”⁴⁶

Niemożność praktykowania interkomunii pozostaje – z wyjątkiem uwarunkowanego korzystania z gościnności eucharystycznej – newralgicznym punktem dialogu ekumenicznego. Duchowość jedności, wychodząc poza historyczne i dyscyplinarne różnice, ale ich nie lekceważąc, pomaga wierzyć, że Jezus „pośrodku” wypełnia swą łaską przestrzeń poza sakramentem Eucharystii, dając wzrost duchowej wspólnoty z Bogiem i pojednanym w miłości⁴⁷ W trakcie licznie organizowanych przez siebie spotkań ekumenicznych fokolarini dbają o zapewnienie każdemu uczestniczenia we własnej lub ekumenicznej liturgii, zgodnie m.in. z postulatem dokumentu z Limy, że „najlepszą drogą ku jedności w celebracji eucharystycznej i ku wspólnoty jest odnawianie samej Eucharystii w różnych Kościołach, na płaszczyźnie nauczania i liturgii”⁴⁸

Jednym z przejawów trwania w jedności z Kościołem jest trwanie w posłuszeństwie biskupom, na czele z Biskupem Rzymu, utrzymującym pozostałych w jedności. Chrystus jest jedynym Pośrednikiem między Ojcem i ludzkością, niemniej w tym posługuje się swoim Ciałem – Kościołem. Powołanie historycznego Piotra na pasterza Kościoła, przez Chrystusa i w Jego imieniu, dało mu prymat w nauczaniu, ale nade wszystko prymat w miłości Jezusa i Kościoła. Misja ta rozciąga się na każdego z jego następców, w których osobie, wierności i czuwaniu nad wiarą braci ma trwać sam Pan. Jakikolwiek pośrednictwo w Kościele jest pośrednictwem Chrystusa, ten więc, kto pragnie w nim uczestniczyć, powinien samoogłosić się w miłości, tak jak Chrystus w czasie Paschy⁴⁹ Chiara Lubich tak uzasadnia rolę prymatu: „Pierwszeństwo Piotra, jego rola «skały» i to, że jest on gwarancją jedności Kościoła, są uznawane w całym pierwotnym Kościele. [...] Chrystus żyje w Piotrze, ale to życie rozwija się i nabiera coraz większej trwałości wraz z postępem jego misji. [...] «Żyć jak Piotr» oznaczało zatem kochać, służyć, wybierać krzyż, tak jak Jezus. Prymat Piotra ma być sprawowany nie inaczej niż w miłości. [...] Jego miłość będzie podobna do miłości Jezusa – odda życie za swoje owce”⁵⁰ Serce papieża powinno

⁴⁵ Por. Lubich, *Krzyk opuszczenia* s. 33.

⁴⁶ Saltini, *Graz* s. 6.

⁴⁷ Por. Ch. Lubich, *L'unità e Gesù abbandonato*. Roma 1984 s. 37.

⁴⁸ *Dokument z Limy* 28.

⁴⁹ Por. Blaumeiser, *Attraverso la trasparenza* s. 681.

⁵⁰ Lubich, *Klucz do jedności* s. 234.

najbardziej przypominać to Chrystusowe i być przyjaznym domem dla każdego wierzącego.

Obecność Trójcy Świętej, a zatem skuteczność działania Chrystusa w posługiwaniach w Kościele, dotyczy całego kolegium biskupów, a zależy ona od wypełniania przykazania miłości i działania w ścisłej jedności. Są oni powołani, by być „jednym ciałem” i „ojcami nowego Ludu Bożego”, „drugim Chrystusem”⁵¹ w prawowiernym nauczaniu i sprawowaniu sakramentów, służeniu dla pojedynania ludzi z Bogiem.

Od początku istnienia „Dzieło Maryi” zawierzyło mandatowi Chrystusa udzielonemu Jego zastępcom („Kto was słucha, Mnie słucha” – Łk 10, 16), powierzając się woli biskupów jako wyznacznikowi woli samego Boga. Posłuszeństwo to przyjmowali jako dar Ducha Świętego. Biskupowi udzielany jest charyzmat porządkujący wszelkie charyzmaty dane Kościołowi, pomagający w poszukiwaniu prawdy, którą rozdziela on jak „prawdziwy pokarm” między wiernych i jest ich „kanałem” łaski⁵²

V „DIALOG LUDU”

Przedmiotem „dialogu ludu” nie są kwestie kontrowersyjne, które rozstrzygają osoby do tego powołane, ale wzmacnianie poczucia jedności w tym, co już jednoczy i skłania do wymiany darów. Przede wszystkim zaś jednoczy Wzór dialogu – Jezus Opuszczony, w pełni oddający się woli Ojca. Fokolarini pragną ukazywać w istniejących podziałach Chrystusa, który jest „Wszystkim”, „Miłością” i „Radością Życia”, aby ludzie mieli ich pełnię (J 17, 13)⁵³ Jezus „pośrodku” jest Tym, który umożliwia rzeczywiste spotkanie się różnych duchowości i wzajemne przyjmowanie odmienności w sakramentach i posługach. Inspiruje do nowego, prostego i ewangelicznego stylu życia, który jest bliski czasom apostołskim i pomaga wychodzeniu poza „schematy ostrożności” dla osiągnięcia jedności serca i myśli.

Intuicja takiego dialogu zrodziła się na długo przed podjęciem dwu- i wielostronnych dialogów oficjalnych. Ekumenia Ruchu „Focolari” to nie tylko ekumenia miłości, modlitwy i doktryny, ale nade wszystko ekumenia życia, „ludu chrześcijańskiego” (całego, a więc wszystkich wyznań). Budzi ona świadomość bycia chrześcijanami, z których każdy, na miarę swoich możliwości, może re-

⁵¹ Tamże s. 241.

⁵² Tamże s. 261.

⁵³ Por. t a ż. *E voi, chi dite che io sia? Cristo, il „tutto” dell'amore e della gioia* (2001) (www.vatican.va).

alizować testament Jezusa. To samo odnosi się do Kościołów, które zachowując wierność Tradycji, w których obecny jest Chrystus, mimo braku pełnego zjednoczenia teologicznego już budują jedność widzialną, choć jeszcze niepełną⁵⁴

W tej „niepełności” czy – jak chce Chiara Lubich – „pęknięciach” jest jeszcze wiele pytań niewygodnych i bolących, w których stawianiu pomaga wypracowany przez „Dzieło Maryi” zrozumiały język przekazu nauki katolickiej i charyzmatu jedności, obecny również w dokumentach ekumenicznych i akceptowany przez chrześcijan innych tradycji. Nie jest on synkretyczny, nie szuka fałszywych kompromisów czy jedynie zewnętrznych podobieństw, ale pozwala każdemu odnaleźć bogactwo własnego Kościoła i umocnić z nim więź. Chiara Lubich nie robi ustępstw wobec depozytu wiary i – tym właśnie pozyskuje wiarygodność i szacunek w imieniu katolików. Istotą pozostaje życie tym, co pochodzi od samego Chrystusa, i pozostanie wiernym własnemu Kościołowi.

Dialog ekumeniczny stanowi cechę konstytutywną życia chrześcijańskiego, niejako jego DNA: w modlitwie, teologii i miłości, ale przede wszystkim w dialogu życia, który staje się dialogiem ludu, bo „w ekumenizmie gwarancje są słabe, jeśli nie został węń wciągnięty cały lud Boży”⁵⁵ Dzięki niemu lud żyje wspólnymi wartościami chrześcijańskimi, czego owoce już są widoczne w wielu Kościołach⁵⁶ Dialog, który angażuje wszystkich ochrzczonych, jest formą pełnienia misji przez „Dzieło Maryi” i spotyka się z żywym oddźwiękiem wśród chrześcijan, a wciąż kształtujący się charyzmat jedności – chociaż powierzony katolicyzmu – należy do wszystkich ochrzczonych⁵⁷

Poszukując odpowiedzi na otwarte przyjęcie i dynamiczny rozwój więzi focolarinów z chrześcijanami innych tradycji, możemy natknąć się m. in. na stwierdzenie wspomnianego już B. Pawleya, iż Ruch jest „pomostem ewangelicznym”, czyli miejscem świadectwa ducha i postawy ewangelicznej oraz poznawania różnych tradycji chrześcijańskich. Ów „pomost”, który przed nawiązaniem kontaktów z „Focolari” wielu uznawało za nieistniejący ze strony Ko-

⁵⁴ „Zawsze uważaliśmy za ważne to, aby każda osoba była dobrze włączona we własny Kościół. Podobnie jak zawsze uważaliśmy za niezbędne kontakty ze zwierzchnościami katolickimi, a także z odpowiadającymi im władzami innych Kościołów. Zobaczyliśmy też, jakim świadectwem jest fakt, że każdy przyjmuje Eucharystię i sakramenty we własnym Kościele, i jak ważne jest, by katolicy przestrzegali zasad katolickich” (G. F a l l a c a r a. *Ekumenizm: dialog i spotkanie*. „Nowe Miasto” 1998 nr 3-4 s 35.

⁵⁵ S a l t i n i. *Graz* s. 7.

⁵⁶ Tamże s. 8.

⁵⁷ „Dzieło Maryi nie należy jedynie do świata katolickiego; Maryja powołała go dla chrześcijan różnych wyznań. Pomiędzy nimi jesteśmy jedną rzeczywistością mimo ograniczeń, podziałów i ich konsekwencji, a w tej jedności jest zapowiedź tego, co nastąpi” (Ch. L u b i c h. *Przesłanie na Kongres Kapłanów i Zakonników*. „Il Sacerdote oggi” s. 7-8).

ścioła katolickiego, zaczęto budować z „drugiego brzegu” dla zbliżenia nie tyle doktrynalnego, co ewangelicznego, w czym widać było działanie i dary Ducha Świętego⁵⁸ Prymas L. G. Carey dostrzega w członkach Ruchu – zwykłych chrześcijanach – niezwykle skuteczną służbę Trójcy Świętej oraz docenia znaczenie „ekumenizmu ludu”, opartego na *sensus fidei*, we wspólnym przeżywaniu wiary⁵⁹

Mimo że Ruch „Focolari” nie jest dzisiaj jedynym „pomostem” między chrześcijaństwem Wschodu i Zachodu, mając u boku inne wspólnoty w łonie samego Kościoła rzymskiego żyjące charyzmatem jedności, i nie stawia siebie w centrum tej posługi, to wypracowuje oryginalną ekumeniczną duchowość Jezusa Ukrzyżowanego i Opuszczonego, w której odnajdują się wszystkie chrześcijańskie tradycje i szkoły teologiczne.

Postawa Chiary Lubich miała również wpływ na nowe widzenie roli kobiety w życiu Kościoła. Docenienie jej osoby jako charyzmatycznej liderki i „ambasadorki” jedności z różnych stron wskazuje, że kobiece „geniusz” w rozwoju Kościoła jest niezastąpiony i, od ponad półwiecza, stanowi ważną część dialogu (szczególnie w odniesieniu do roszczeń do kapłaństwa urzędowego kobiet⁶⁰).

Duchowością jedności można żyć w łonie każdego z Kościołów: życie Słowem, duchem nadnaturalnej miłości braterskiej, tym co bliskie mistyce Wschodu i Zachodu, ekumenizmem duchowym żywionym duchowością Jezusa „pośrodku”, dostępną dla wszystkich ochrzczonych i nie uzależnioną od pełnionej posługi, czy różnego rozumienia natury sakramentu.

*

Teologia jedności „Dzieła Maryi” jest bliska traktatom szkół teologicznych Wschodu i Zachodu: trynitologii (Bóg-Miłość), chrystologii (Zmartwychwstały „pośrodku”) i pneumatologii (dary Ducha Świętego), stanowi „warsztat” formacji chrześcijańskiej. Według C. Hemmerle w czasach postmodernistycznej filozofii życia ontologia trynitarna, w praktyce, mogłaby odbudować nową spo-

⁵⁸ Za oficjalny początek kontaktów Ruchu „Focolari” ze Wspólnotą Anglikańską można przyjąć dzień 17 listopada 1965 r., kiedy to kan. B. Pawley, przyjaciel i współpracownik ekumeniczny Pawła VI i Ruchu „Focolari”, przedstawił Chiare Lubich w Katedrze anglikańskiej w Liverpoolu, gdzie potem przemawiała. Por. B a c k. *Il contributo* s. 170. Spotkania ekumeniczne organizowane przez „Focolari” nie odbywają się „z podziałem na wyznania”, ale np. ze względu na narodowość uczestników. Por. Z a n z u c c h i. *Speciale ecumenismo* (por. przypis 12).

⁵⁹ P. L ò r i g a. *Niente unità senza sacrifici*. „Città nuova” 44:2000 nr 5 s. 30-31.

⁶⁰ Por. *Chiara Lubich odpowiada na pytania*. „Nowe Miasto” 3:1996 nr 4 s. 22-23.

teczność na wzór Trójcy Świętej⁶¹ Arcybiskup Pragi kard. M. Vlk mówi o potrzebie prowadzenia przez chrześcijan Europy, począwszy od biskupów, dialogu trynitarnego, który oczyści i uwolni serca, by mogła nastąpić wymiana darów, które ubogacają, „by móc przeżywać naszą tożsamość dzieci Bożych stworzonych i odkupionych na wzór Trójcy Świętej i być w ten sposób prawdziwymi uczniami Chrystusa”⁶² Punktem wyjścia w dialogu powinna być świadomość, że każdy Kościół chrześcijański jest w drodze ku pełni Prawdy, którą zna jedynie Bóg⁶³

Słowa, które najkrócej i najpełniej oddają cel istnienia „Dzieła Maryi”, zostały wypowiedziane przez jego Założycielkę: „ma [ono] wszystkie cechy dzieła Bożego: bezwarunkową jedność z Kościołem, płodność i rozprzestrzenianie się niewspółmiernie z jakąkolwiek siłą czy inteligencją ludzką, krzyże, lecz również owoce, owoce, przeobfite owoce”⁶⁴

VI. WYPEŁNIANIE „PEKNIĘĆ”

Na II Zgromadzeniu Kościołów Chrześcijańskich w Grazu (1997) Chiara Lubich nakreśliła wkład ekumenicznej duchowości jedności dla pojednania chrześcijan: „Charyzmat dla naszych czasów, [...] bardzo prosty i porywający. Ponieważ miłość jest tym, co najbardziej pociąga i co jest najprostsze w naszej religii: ona jest istotą chrześcijaństwa, Ewangelii”⁶⁵ Spotkanie w Grazu pokazało, że „upadek barier politycznych nie wyeliminował ani wojen, ani barier ekonomicznych, ani – tym bardziej – podziałów między Kościołami chrześcijańskimi”⁶⁶ Dzięki zaproponowaniu przez Chiareę Lubich duchowości jedności jako duchowości ekumenicznej wydaje się, że ekumenizm ludu może być odpowiedzią na tę niełatwą sytuację⁶⁷

⁶¹ Por. Ż a k. *Verso un'ontologia trinitaria*. „Nuova umanità” 19:1997 nr 1 s. 14.

⁶² Por. *Nie ma jedności bez wymiany darów. Wywiad z Arcybiskupem Pragi Miloslavem Vlkem w trakcie Specjalnego Synodu Biskupów Europy*. „Mariapoli” 1993 nr 3-4 s.39.

⁶³ S. C. N a p i ó r k o w s k i. *Ku pełni prawdy, czyli po co nam ekumenizm*. „Więź” 2000 nr 1 s. 17-18.

⁶⁴ L u b i c h. *Klucz do jedności* s. 242.

⁶⁵ Słowa Jana Pawła II wypowiedziane w czasie wizyty złożonej 19 sierpnia 1984 r. w międzynarodowym Centrum Ruchu w Rocca di Papa.

⁶⁶ S a l t i n i. *Graz* s. 26.

⁶⁷ Przekonanie to wyraził kard. M. Vlk, współprzewodniczący II Europejskiego Zgromadzenia Ekumenicznego w Grazu w czerwcu 1997 r.

Chiara Lubich mówi o Jezusie Opuszczonym również jako o Ukrzyżowanym ekumenizmu⁶⁸, dla którego „szukamy się, kochamy i mamy nadzieję nie zaniechać nawet najtrudniejszych zadań”⁶⁹, a także o cudzie miłosierdzia Bożego – Bóg, mimo podziałów w Kościele, „kocha go w tym, co nie było odpowiedzią na [Jego] plan [...] o ile teraz dążą oni do pełnej komunii zgodnej z wolą Bożą”⁷⁰ Błędy mogą, paradoksalnie, okazać się „drogą prowadząca Kościół do wielorakich bogactw zawartych w Chrystusowej Ewangelii i w Chrystusowym odkupieniu”⁷¹, o ile Kościół jak najszybciej podejmie odważne inicjatywy ekumeniczne. Brak miłości wśród chrześcijan sprawił, że w Kościele pojawiła się „skostniałość z powodu fał obojętności i niezrozumienia”, dlatego „potrzeba więcej miłości, wręcz inwazji miłości, tej miłości oraz miłości wzajemnej między chrześcijanami i Kościołami, która prowadzi do oddania do wspólnoty wszystkiego, aż każdy stanie się darem dla drugiego”⁷²

Ucząc się od Chrystusa na Krzyżu, oddaleni chrześcijanie mogą przemieniać ból w miłość i zdać sobie sprawę z wagi jedności i poczuć się odpowiedzialnymi za nią. Promowanie stylu życia Jezusem „pośrodku” dla nawiązania realnej, duchowej jedności między chrześcijanami nie może być poczytywane za prozelityzm, o czym świadczy liczba wiernych z różnych Kościołów i Wspólnot kościelnych (około 50 tys. osób) oraz pojedyncze przypadki tych, którzy – będąc członkami Ruchu – zdecydowali się przyjąć katolicyzm. Służą wspólnie *koinonii* dzięki Maryi, która wskazuje wprost i zachęca wszystkich uczniów swego Syna, aby czynili wszystko, co im powie (por. J 2, 5).

BIBLIOGRAFIA

- Back J. P.: *Il contributo del Movimento dei Focolari alla koinonia ecumenica. Una spiritualità del nostro tempo al servizio dell'unità*. Roma 1988.
- Blau meiser H.: *Attraverso la trasparenza del nostro nulla. „Nuova umanità”* 20:1998 nr 6 s. 667-687.
- Cantalamessa R.: *Przygotujcie drogi Pańskie. Do światowej ewangelizacji ekumenicznej w przygotowaniu na rok dwutysięczny*. Kraków 1999.

⁶⁸ „W Nim kryje się tajemnica ponownego zjednoczenia wszystkich braci i sióstr chrześcijan w pełnej, widzialnej jedności, według zamysłu Chrystusa” (Lubich *Krzyk opuszczenia* s. 122).

⁶⁹ Por. Back. *Il contributo* s. 208.

⁷⁰ Saltini. *Graz* s. 7.

⁷¹ Jan Paweł II. *Przekroczyć próg nadziei*. Lublin 1994 s. 121.

⁷² Por. Saltini. *Graz* s. 27.

- Cerini M.: Aspetti della mariologia nell'insegnamento di Chiara Lubich. „Nuova umanità” 21:1999 nr 1 s. 19-28.
- Ciardi F. I carismi parole di Dio vive. „Nuova umanità” 19:1997 nr 3-4 s. 387-407.
- Coda P.: Se Tu ei Figlio di Dio, scendi dalla croce. La prassi di pace come dono ed esperienza del Crocifisso. „Nuova umanità” 19:1997 nr 5 s. 592-605.
- Alcune riflessioni sul conoscere teologico nella prospettiva del carisma dell'unità. „Nuova umanità” 21:1999 nr 2 s. 191-206.
- Fallacara G.: Ekumenizm: dialog i spotkanie. „Nowe Miasto” 1998 nr 3-4 s. 32-34.
- Hryniewicz W. Dar Zmartwychwstałego. Pneumatologia prawosławna i jej znaczenie dla ekumenii. W: Duch, który jednoczy. Zarys pneumatologii. Red. M. Marczewski. Lublin 1998 s. 211-232.
- Jan Paweł II: Przekroczyć próg nadziei. Lublin 1994.
- Kijas Z. Trynitarne korzenie mariologii i jej inspiracje dla ekumenizmu. „Salvatoris Mater” 2000 nr 3 s. 361-379.
- Lòriga P. Niente unità senza sacrifici. „Città nuova” 44:2000 nr 5 s. 30-36.
- Lubich Ch. L'ascolto. „Città nuova” 43:1999 nr 17 s. 13-15.
- Bóg-Miłość. „Mariapoli” 1993 nr 3-4 s. 17-19.
- Chiara Lubich odpowiada na pytania. „Nowe Miasto” 3:1996 nr 4 s. 8-9.
- Dall'intervento di Chiara Lubich all'UBA di Buenos Aires (1998). www.focolare.org
- Jezus pośród nas. „Mariapoli” 1993 nr 11-12 s. 16-19.
- E voi, chi dite che io sia? Cristo, il „tutto” dell'amore e della gioia (2001). www.vatican.va
- Jezus Ukrzyżowany i Opuszczony. „Mariapoli” 1993 nr 9-10 s. 12-17.
- Klucz do jedności. Katowice 1989.
- Krzyk opuszczenia. Kraków 2001.
- La radicalità dell'amore. „Città nuova” 45:2001 nr 2. www.cittanuova.it
- Una spiritualità per la riconciliazione. Riconciliazione dono di Dio e sorgente di vita nuova. Documenti finali, discorsi e messaggi. Seconda Assemblea Ecumenica Europea Graz 23-29.06.1997. [Graz 1997].
- L'unità e Gesù abbandonato. Roma 1984.
- Napiórkowski S.C.: Ku pełni prawdy, czyli po co nam ekumenizm. „Więź” 2000 nr 1 s. 14-23.
- Nie ma jedności bez wymiany darów. Wywiad z Arcybiskupem Pragi Miloslavem Vlkem w trakcie Specjalnego Synodu Biskupów Europy. „Mariapoli” 1993 nr 3-4 s. 39.
- La novità della Scuola Abbà. Spotkanie z Gen 3. Kasetta VHS. Stowarzyszenie Życia Apostolskiego „Dzieło Maryi”, Lublin, ul. Organowa 3/81.
- Saltini R.: Graz: wieża Babel czy Zesłanie Ducha Świętego? „Nowe Miasto” 7:1997 nr 4 s. 26-27.
- Zanucchi M.: Speciale ecumenismo. Per uno scambio di doni. „Città nuova” 45:2001 nr 5. www.cittanuova.it
- Žak L. Verso un'ontologia trinitaria. „Nuova umanità” 19:1997 nr 1 s. 1-15.

TRATTI ECUMENICI DELLA SPIRITUALITÀ DEL MOVIMENTO DEI «FOCOLARI»

S o m m a r i o

Dio Amore manifesta nella storia umana sua volontà espressa da Cristo alla preghiera sacerdotale «che tutti siano uno» (J 17,21). Da essa scaturisce il carisma dell'unità rinnovata alla Chiesa dallo Spirito Santo che si realizza pienamente alla Persona ed opera salvifica di Gesù Crocifisso e Abbandonato. In Lui ogni realtà divisa si riunisce di nuovo al Padre e Chiesa ritrova la strada verso l'unità evangelica. Ispirata da Lui spiritualità dell'unità così compresa ha segnato vocazione e contributo ecumenico alla Chiesa di Chiara Lubich e fondato da lei Movimento dei Focolari

Il modo dei Focolari di arrivare all'unità dei cristiani sta nel «dialogo del popolo» che attraverso l'amore reciproco può riportare alle relazioni umane ed ecclesiali la *koinonia* presente tra le Persone Divine. Allora si sarà capaci di riconoscere «Gesù in mezzo» ai radunati al Suo nome che rivela volontà del Padre, aiuta alla conoscenza reciproca e fa passare dalla divisione all'unione. Ecumenismo deve continuare un graduale cammino verso l'unità rinunciando per adesso certe espressioni di fede comune non ancora maturati (intercomunione) creando un clima di amore reciproco. Madre di Dio aiuta vivere i misteri di Cristo soprattutto quello di Amore supremo sulla Croce come persona sempre unita con Dio in Tre Persone e Sua volontà.

Il riassunto e la traduzione da Magdalena Gawlik

Słowa kluczowe: Bóg Miłość, Chrystus Ukrzyżowany i Opuszczony, Jezus „pośrodku”, „teologia Jezusa”, charyzmat i duchowość jedności, słowo życia, *koinonia*, dialog ludu, ekumenizm ludu.

Parole chiavi: Dio Amore, Gesù Crocifisso e Abbandonato, Gesù «in mezzo», «teologia di Gesù», carisma e spiritualità dell'unità, parola di vita, *koinonia*, dialogo del popolo, ecumenismo del popolo.

Key words: God Love, Crucified and Abandoned Christ, Jesus “in the middle”, “thology of Jesus”, charisma and spirituality, the word of life, *koinonia*, the dialogue of people, ecumenism of people.